

NEMZETKÖZI PARASPORTRENDEZVÉNYEK STRATÉGIAI TERVEZÉSE

STRATEGIC PLANNING OF INTERNATIONAL PARASPORT EVENTS

A 2006-os ENSZ-egyezmény kimondja, hogy egyenlő jogok, lehetőségek illetik meg a fogyatékosokkal élőket. Magyarországon a 2011-es népszámlálás alapján a fogyatékosokkal élők közel 73%-a tapasztal akadályozottságot a mindennapi élete során. Egy nemzetközi szintű sportrendezvény hatást gyakorol az adott ország társadalmára, így egy nemzetközi parasportrendezvény felhívhatja a figyelmet a fogyatékosokkal élő lakosságra. Lehetőség teremődik arra, hogy megfelelő tervezéssel, szervezéssel a rendezvény katalizátorként működhessen és jelentősen javuljon a helyzetük. A szakirodalmi áttekintésben a szerzők törekednek a téma alapfogalmainak rendszerezésére. A szekunder kutatás során korábbi nemzetközi parasportrendezvények hatásait elemzik. A primer kutatás felméri a hazai parasport jelenlegi helyzetét. Kutatási kérdésük: mi szükséges ahhoz, hogy Magyarországon egy sikeres nemzetközi parasportrendezvény szervezése valósulhasson meg, mely hosszú távon javíthatja a fogyatékosokkal élők helyzetét. A kutatás eredményeként megfogalmazznak egy négyelemű kritériumrendszert, amelyre alapozva valósulhat meg egy sikeres nemzetközi parasportrendezvény. Ezek a következők: akadálymentesítés, hozzáférhetőség, szellemi akadálymentesítés, élsport és szabadidősport differenciált kezelése, finanszírozás.

Kulcsszavak: nemzetközi parasportrendezvény, Paralimpia, parasport, stratégiai tervezés, esélyegyenlőség, fogyatékosokkal élők

The 2006 UN Convention states that people with disabilities have equal rights and opportunities. Based on the 2011 census in Hungary, nearly 73% of people with disabilities experience obstacles in their daily lives. An international parasports event has an impact on the society of the host country. With strategic planning, the event can act as a catalyst and improve the situation of people with disabilities. In the secondary research, the authors analyse the impact of previous international parasport events. The primary research assesses the current situation of domestic parasport. Their research question asks what is necessary to organize a successful international parasport event in Hungary. As a result of the research, they formulate a four-element criteria system, based on which a successful international parasport event can be realized. The four elements are accessibility, intellectual accessibility, differentiated treatment of professional and leisure sport, and financing.

Keywords: international parasport event, Paralympics, parasport, equal opportunities, strategic planning, people with disabilities

Finanszírozás/Funding:

A szerzők a tanulmány elkészítésével összefüggésben nem részesültek pályázati vagy intézményi támogatásban. The authors did not receive any grant or institutional support in relation with the preparation of the study.

Szerzők/Authors:

Sipos Borbála^a (borbala.sipos@stud.uni-corvinus.hu) egyetemi hallgató; Dr. Máté Tünde^b (mate.tunde@amk.uni-obuda.hu) egyetemi docens

^aBudapesti Corvinus Egyetem (Corvinus University of Budapest) Magyarország (Hungary); ^bÓbudai Egyetem (Óbuda University) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2023. 07. 25-én, javítva: 2023. 10. 31-én és 2024. 01. 31-én, elfogadva: 2024. 01. 31-én.

The article was received: 25. 07. 2023, revised: 31. 10. 2023 and 31. 01. 2024, accepted: 31. 01. 2024.

A fogyatékosokkal élők a társadalom periferiáján helyezkednek el, nagy eséllyel szenvednek hátrányt munkakeresés, lakhatás, közlekedés, tehát a mindennapi élet során, ezáltal nehezebben veszik ki részüket az egyéb,

szabadidővel kapcsolatos tevékenységekben, mint például a sportolás. Annak ellenére, hogy törvényi, jogszabályi rendelet szól arról, hogy az épekkel egyenlő esélyek illetik meg őket az élet minden területén.

Kutatásunk aktualitását és fontosságát mutatja, hogy napjainkban is van olyan nézet, ami szociális parazita-ként aposztrofálja a fogyatékosokkal élőket, e vélemények pedig megnehezítik az állami szervezetek dolgát a fogyatékosokkal élőket támogató rendszer fenntartásában (Ibled, 2022). Holott a fogyatékoság nem jelent automatikusan rosszabb életet és függést a társadalomtól, a fogyatékosokkal élők szabadságérzetét a mások segítségétől való fizikai függés veheti el (például kerekesszékes közlekedés).

Megközelítésünk szerint egy nemzetközi sportrendezvény stratégiai tervezése lehetőséget nyújt arra, hogy társadalmi hatásokat érjünk el sportrendezvényekkel, azokat, mint „emelő”, fejlődést segítő eszközt használva (Hover, Dijk, Breedveld, van Eekeren & Slender, 2016).

Figyelmünk középpontjában a parasportrendezvények általi társadalmi és környezeti célok elérése áll. Elméleti keretünk szerint a „örökségtervezés az eseményre koncentrált, a sportrendezvény leverage pedig a közösségre, arra, hogy a rendezvényt és annak hatásait hogyan integrálhatja a szervezőváros stratégiájába” (Máté, 2022a, p. 67).

Feltevésünk, hogy egy parasportrendezvény kiváló alkalom arra, hogy foglalkozzunk a fogyatékosokkal élők ügyével, a velük szemben való hozzáállás javításán, minél több lehetőséget biztosítva számukra a sportban és a gazdaságban (Department for Culture, Media & Sport, 2013).

A kutatás célja beazonosítani azokat a tényezőket, fejlesztendő pontokat, amelyek szükségesek egy magyarországi parasportrendezvény szervezésének stratégiai tervezéséhez (leverage), ezáltal a kívánt hatások és fenntartható örökség eléréséhez.

Fogalmi keretek

Az Európai Unió által a 2007-ben kiadott Fehér Könyv megfogalmazása szerint *sportnak* tekinthető a fizikai aktivitás minden olyan formája, amely rendszeres vagy akár alkalmi mozgás, gyakorlás révén fejleszti a fizikai állóképességet, a mentális jóllétet, emellett elősegíti a szociális kapcsolatok kialakulását, illetve valamilyen versenyeredmény elérését eredményezheti (Európai Közösségek Bizottsága, 2007).

A „para” egy görög eredetű szó, amelyet, hogy ha egy szóösszetétel előtagjaként használunk, mellérendeltséget vagy az adott szóhoz, fogalomhoz való hasonlóságot jelzi (Bakos, 1974). A *parasport* azon emberek sportja, akik valamilyen sérüléssel rendelkeznek, ez lehet akár testi fogyatékoság, lehet mentális, lehet veleszületett és lehet szerzett (Patatas, Ryck, De Bosscher & Kons, 2021). Fogyatékosokkal élők tekintendő minden olyan személy: „aki, tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja” (2013: LXII. tv. 1§ (a)).

A parasport elnevezés a Nemzetközi Paralimpiai

Bizottság által meghatározott és elismert sportágakra vonatkozik, amit a fennálló tíz károsodási típus valamelyikével rendelkező sportolók üznek (Derman et al., 2021). A tíz típus magába foglal nyolcféle testi sérültséget (csökkent izomerő, megváltozott passzív mozgástartomány, végtaghiány, lábhosszkülönbség, alacsony termet, hipertónia, ataxia, atethozis), továbbá a látássérültséget és az értelmi fogyatékoságot. Sportáganként eltérő, hogy hogyan határozzák meg e típusokon belül kijelölt kategóriákat (Paralympic.org, n.a.).

Minden olyan sportverseny, ahol a következő tényezők megvalósulnak: jelen vannak a fogyasztók, (jegyváltás ellenében), jelen van a média, a sajtó és a szponzoráció is, *parasportrendezvénynek* tekinthető. Amennyiben pedig a fogyatékosokkal élő sportolók különböző országokat képviselnek a teljesítményük összemérése során, nemzetközi parasportrendezvényről beszélhetünk. A parasport legkiemelkedőbb rendezvénye a paralimpia.

1989-ben hozta létre a Fogyatékosok Sportjának Nemzetközi Koordinációs Bizottsága (ICC), az enyhén értelmi sérült sportolókat összefogó VIRTUS és a Siketek Sportjának Nemzetközi Bizottságával (ICSD) közösen a *Nemzetközi Paralimpiai Bizottságot* (IPC), mely irányító szerve a paralimpiai mozgalomnak, támogatja a több mint 200 tagországának a parasportbeli törekvéseit, fejlesztéseit, részt vesz és segít a paralimpia szervezésében és lebonyolításában (Paralympic.org, n.a.).

A paralimpiát már az 1960-as évek kezdetétől fogva igyekeztek az olimpia helyszínén megtartani, ez nem minden alkalommal sikerült (1984), illetve csupán a helyszín egyezett, a szervezőbizottság nem. Az ezredfordulás sydney-i játékok esetén történt az először, hogy a pályázó város szervezőbizottsága mindkét játék megszervezését tervezte. Ezt az ötletet támogatva, 2001-ben született egy hivatalos megállapodás, amely kijelentette, hogy a továbbiakban minden esetben egy helyszínen, ugyanazon sportlétesítményeket használva, az olimpiát követően nagyjából két héttel kell megrendezni a paralimpiát is. Meghatározták azt is, hogy maximálisan hány sportágot tartalmazhatnak a téli, illetve a nyári paralimpiai játékok (Purdue, 2013).

Az olimpia, paralimpia kettősén túl egyik sportrendezvény esetén sincs kötelező párosítás a rendezvény para megfelelőjével. Az adott rendező város vagy ország pályázó sportági szakszövetsége jelezheti a nemzetközi szövetségnek, illetve, ha a sportág fogyatékosokkal élő szegmense nem annak a fennhatósága alá tartozik, akkor az IPC-nek, hogy szívesen rendezné a világ- vagy kontinensviadalt a parasportolók számára is.

Elméleti keretek – a nemzetközi sportrendezvények hatásrendszere

A nemzetközi szakirodalom három fő típusát különbözteti meg a sportrendezvény kimeneteleinek, egyrészt beszélhetünk hatásról, másrészt örökségről (legacy), harmadrészt leverage-ről, azaz a stratégiai tervezésről (Gratton & Preuss, 2008; Máté, 2022b).

A hatás automatikusan jelentkezik a sportrendezvény követően és átmeneti jellegűnek tekinthető; fontos hozzátenni, hogy egy rendezvény által kiváltott hatás nem feltétlenül pozitív (Gratton & Preuss, 2008). Amennyiben a sportrendezvény által kiváltott pozitív vagy negatív hatások állandósulnak, fenntarthatónak bizonyulnak, örökségről beszélünk. Következő lépés a stratégiai tervezés, amikor a szervezők azzal a kérdéssel foglalkoznak, mi lehet a nemzetközi sportrendezvényük hatása, mi az, ami ezekből hosszú távon fenntartható és pozitív, kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a közösség számára ez mit jelent (Taks, Chalip & Green, 2015).

Az örökség lehet pozitív és negatív, tervezett és nem tervezett, kézzel fogható és immateriális. Nemcsak a létrejövő sportcsarnokokról, sportlétesítményekről, közlekedési fejlesztésekről van szó, hanem ugyanúgy figyelembe kell venni a nehezebben mérhető tényezőket is, mint a közösség, társadalom hozzáállása, véleménye (Gratton & Preuss, 2008). A szervezőbizottság előszeretettel hangoztatja azt, hogy a megszervezésre kerülő sportrendezvénynek csakis pozitív hozadékai, örökségei lehetnek, ezzel próbálva igazolni a fejlesztések és beruházások szükségességét (Getz, 1991). Illetőleg hajlamosak arra, hogy az örökséget az adott eseményt követő rövid időtávlatban vizsgálják, holott ahhoz, hogy ez beérjen, több időre lenne szükség, mint két év (Crompton, 1995). Az utóbbi néhány évtizedben elkezdett átalakulni a gondolkodásmód és kezdenek figyelmet fordítani a hosszú távú hatásokra is, melyek akár évtizedes távlatban vizsgálhatók (Bianchi, 2003).

Jelenünk sportvezetői törekvése, hogy egy nemzetközi sportrendezvényt követően nemcsak a pozitív, előre megtervezett és materiális örökségre fókuszálunk, figyelmet kell fordítani a dimenziók párjaira is. Továbbá fontos foglalkozni az örökség hatósugarával, ugyanis, ha megfelelően zajlott a tervezés, akkor a rendezvénynek otthont adó város vagy régió határain túlnyúlhat a kiváltott hatás, fennmaradó örökség (Thomson, Schlenker & Schulenkorf, 2013). Egy parasportrendezvény rendezése lehetőség arra, hogy foglalkozzanak az ableizmus jelenlétével, mely a fogyatékosággal élők hátrányos helyzetű megkülönböztetését jelenti, az örökségtervezés kiemelt pontját képezheti az, hogy a rendezvény által, azt követően csökkenjen a fogyatékosággal élőkkel szembeni előítéletesség (Goodley, 2011).

A leverage elérése olyan stratégiák végrehajtása, amelyek célja társadalmi hatások kialakítása sportrendezvényekkel, azokat, mint ezek elérését segítő eszközt használva (Hover et al., 2016). „Nemzetközi sportrendezvény kimeneteleinek stratégiai tervezése különbözik a pusztán örökség tervezésétől, mivel a figyelem középpontjában a gazdasági, társadalmi és/vagy környezeti célok eléréséhez szükséges eszközök állnak” (Máté, 2022a, p. 67).

Chalip (2004) elképzelése alapján már az adott sportrendezvény ajánlattételi, pályázati időszaka során foglalkozni kell a célmeghatározással, mi az, amit a rendezvény szervezése által szeretnénk megvalósítani.

Komplex stratégiai tervezéssel nemcsak magára a rendezvényre kell fókuszálni, azt csak a kívánt cél indikátorának alkalmazhatjuk. Be kell azonosítani a szükséges

taktikát, stratégiát, mely már a tervezési periódus során megkezdődik a rendezvényt követően hosszú távon fenntartható és pozitív (Chalip, 2004). Chalip (2006) megfogalmazza, hogy míg a hatástanulmányok a rendezvényt, mint különálló entitást kezelik és vizsgálják, addig a leverage esetében egy ennél összetettebb értelmezésről van szó, a rendezvényt a szervező város termék- és szolgáltatásmixének tekinti. A hatáskutatás során az eredmények értékelése leíró formában jelenik meg, a sportrendezvényt önmagában értékelik és a fókuszban a rendezvény alatt megvalósuló hatások állnak. Ezzel szemben, amikor a leverage vizsgálatáról van szó, a stratégiát, taktikát veszik górcső alá, analitikus elemzéssel. Ex ante, azaz már a sportrendezvény kezdete előtt megkezdődik a leverage folyamata, mely során a hely adottságait, ezáltal a rendelkezésre álló eszközöket figyelembe véve, kihasználva szeretnénk elérni a kívánt célt. A hatástanulmányok magát a sportrendezvényt értékelik, míg a leverage esetében, stratégiai tervezést várunk el, amikor megvalósul a szervezeti szintű tanulás, a komplex stratégiát értékeljük, úgy vonjuk le a tanulságokat, hogy a jövőben esetlegesen máshogy használják ki egy sportrendezvény apropóján a hely adottságait és a rendelkezésükre álló eszközöket (Chalip, 2006).

A kutatás módszertana

A kutatás célja beazonosítani azokat a tényezőket, fejlesztendő pontokat, amelyek szükségesek egy magyarországi parasportrendezvény szervezésének stratégiai tervezéséhez (leverage), ezáltal a kívánt hatások és fenntartható örökség eléréséhez. Kutatásunk során szekunder és primer forrásokkal dolgoztunk.

Kutatásunk alapja szisztematikus adatgyűjtéssel készített szakirodalmi áttekintés, amelyet előzetesen megfogalmazott, a kutatási témához kapcsolható kulcsszavak alapján végeztünk. Multidiszciplináris adatbázisokban végeztünk keresést – ScienceDirect, Google Scholar, Taylor & Francis Online, Akadémiai Kiadó folyóiratai, ResearchGate – a paralympic(s), parasportevent, sport event, impact, legacy, leverage kulcsszavakra.

1. táblázat

A szakirodalom-gyűjtés folyamata

Adatbázisok	ScienceDirect, Google Scholar, Taylor & Francis Online, Akadémiai Kiadó folyóiratai, ResearchGate
Használt keresőszavak	paralympic(s), parasportevent, sport event, impact, legacy, leverage
Áttekintett absztraktok száma	144
Parasport szempontjából relevánsnak értékelt cikkek száma:	51

Forrás: saját szerkesztés

Az irodalomkutatás eredményeként talált absztraktok száma 144 volt, ebből az áttekintés után 51-et találtunk

a parasportrendezvény téma szerint relevánsnak. Ezeket a cikkeket teljes terjedelmükben feldolgoztuk és hivatkozással jegyeztük az irodalomjegyzékben. Továbbá a nemzetközi szervezetek által kiadott 14 riportot is feldolgoztuk, amelyek szintén hivatkoztak (1. táblázat).

Kutatásunkban öt kutatási kérdést fogalmaztunk meg, az irodalomfeldolgozás során arra kerestük a választ: milyen hatások valósultak meg, melyek voltak a parasportrendezvények örökségei, megvalósult-e a stratégiai tervezés (K1).

Primer kutatásunk során hét félig strukturált szakértői interjút készítettünk a témában hozzáértő, kompetens szakemberekkel (2. táblázat). A szakértői interjúk során célunk volt, hogy a válaszadó (parasportban érintett személyek) szemszögéből vett megértés álljon a középpontban. A kvalitatív kutatás jól alkalmazható az egy személy tapasztalatának vagy magatartásának feltárására, vagy ha szeretnénk megérteni egy jelenséget (Ghauri, 2004). Továbbá lehetőséget nyújt arra, hogy mélyebb megértést szerezzünk a vizsgált jelenségekről, és betekintést nyújtsunk a résztvevők tapasztalataiba és véleményeibe. Az interjúk elméleti keretét a sportrendezvények hatása-örökség-stratégiai tervezés hármasságát adta (Máté, 2022a). A szakértőkkel egyeztetve, névvel és pozíciójukkal vállalták az interjúeredmények publikálását. Módszertani szempontból fontosnak tartjuk, hogy a források megjelölése is erősítse a kutatási kérdésre kapott válaszok relevanciáját. A szakértői interjúk által azokra a kérdésekre kerestük a választ, hogy hogyan jellemezhető a hazai parasport helyzete (K2), továbbá, Magyarország alkalmas-e arra, hogy nemzetközi szintű parasportrendezvénynek adjon otthont (K3), egy megrendezésre kerülő rendezvény (K4) milyen hatást váltana ki társadalmi szinten, és egy speciális csoport-e a fogyatékosokkal élők körében.

A szekunder és a primer kutatás összevetése által célunk annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy milyen fejlesztésekre lenne szükség ahhoz, hogy Magyarország sikeresen megrendezhessen egy nemzetközi parasportrendezvényt (K5).

3. táblázat

Kutatási kérdések

K1	Milyen hatások valósultak meg, melyek voltak a parasportrendezvények örökségei, ezek során megvalósult-e a stratégiai tervezés?	irodalomfeldolgozás, szekunder elemzés
K2	Hogyan jellemezhető a magyar parasport helyzete?	szekunder elemzés, primer szakértői interjúk
K3	Alkalmas-e Magyarország nemzetközi parasportrendezvény szervezésére?	primer szakértői interjúk
K4	Egy megrendezésre kerülő rendezvény milyen hatást váltana ki társadalmi szinten, és egyfelől szűkítve a kört, a fogyatékosokkal élők körében?	primer szakértői interjúk
K5	Milyen fejlesztések szükségesek Magyarországon egy sikeres nemzetközi parasportrendezvény szervezéséhez?	primer szakértői interjúk

Forrás: saját szerkesztés

Paralimpiák stratégiai tervezése és öröksége

Szekunder kutatásunkban a nemzetközi parasportrendezvények esetében arra kerestük a választ, hogy milyen hatások valósultak meg, melyek voltak a parasportrendezvények örökségei, megvalósult-e a stratégiai tervezés (K1). Fontos hangsúlyozni, hogy a legtöbb parasportrendezvény örökségével és leverage-vel foglalkozó nemzetközi tanulmány a téli és a nyári paralimpiákra szorítkozik. Ez a kutatás egy korlátjának tekinthető, de lehetőség is egyben, hogy e tapasztalatokat az egysportágas parasportrendezvények esetében hasznosíthassuk.

A szekunder kutatásunk tárgya a sydney-i, a pekingi és a londoni nyári, továbbá a vancouveri téli paralimpia. Vizsgálatunk során három időbeli fázist különböztethetünk meg – a rendezvény előtt – mit terveztek, a ren-

2. táblázat

Primer kutatás interjúalanyai és a legfontosabb információk

Név	Pozíció	Dátum	Forma	Időtartam	Jelölés a szövegben
Szabó László	MPB elnök	2023.01.10.	személyes	1,5 óra	Int 1.
Urr Anita	MPB főtitkár	2023.01.10.	személyes	1,5 óra	Int 2.
Csuri Ferenc	Access4you tag	2023.01.16.	személyes	1 óra	Int 3.
Szekeres Pál	IWAS elnökségi tag	2023.02.13.	személyes	1 óra	Int 4.
Weisz Róbert	Magyar Kajak-Kenu Szövetség társelnöke	2023.01.27.	személyes	1 óra	Int 5.
Ekler Luca	paralimpiai bajnok, világcsúcstartó atléta	2023.01.14.	telefonhívás	1 óra	Int 6.
Kiss Péter Pál	paralimpiai bajnok, világcsúcstartó kajakos	2023.02.03.	személyes	1 óra	Int 7.

Forrás: saját szerkesztés

Kutatási kérdéseinket és az alkalmazott módszertant a 3. táblázatban foglaltuk össze.

dezvény alatt – mi valósult meg a paralimpia idején, a rendezvény után – mi maradt fent a paralimpiát követően. Azért ezt a négy rendezvényt választottuk a vizsgálatunk

tárgyává, mert ezek esetében állt rendelkezésre olyan empirikus kutatási eredmény, amely releváns volt a kutatási kérdésekhez.

Sydney 2000

Sydney-i paralimpia pozitív és azóta fennmaradó öröksége, hogy e város jelentkezett először úgy, hogy mindkét rendezvénynek (olimpia és paralimpia) szeretne otthont adni. Ezt követően 2001-ben meghatározták, hogy a továbbiakban minden esetben egy helyszínen, ugyanazon létesítmények használatával kell megrendezni a két játékot (Purdue, 2013). A szervezőbizottság testvérszerkezeti struktúrát alakított ki az olimpia (Sydney Olympic Games Organising Committee, SOCOG), illetve a paralimpia (Sydney Paralympic Games Organising Committee, SPOC) lebonyolításáért felelős szervezetek közt. Az erőforrások hatékony megosztása érdekében szükséges az integráció, ugyanakkor szükség van bizonyos fokú megkülönböztetésre is (Darcy & Appleby, 2011; Misener, 2017).

A pályázati szakaszban nem, csak miután Sydney városa elnyerte az ezredfordulós olimpia és paralimpia rendezési jogát, végeztek felméréseket arról, hogy milyen fejlesztésekre, változtatásokra van szükség ahhoz, hogy alkalmasak legyenek a játékok megrendezésére. Tehát csak ekkor kezdődött meg a stratégiai tervezés, a pályázati szakaszban még nem rendelkeztek megfelelő mennyiségű információval a fogyatékosokkal élők helyzetéről, mivel ezt a korábbiakban senki sem vizsgálta. Az előzetes elemzések javaslata alapján akadálymentesség szempontjából infrastrukturális fejlesztésekre volt szükség ahhoz, hogy a fogyatékosokkal élők is tudjanak közlekedni a városban belül, a létesítményeken belül, és legyen megfelelő lehetőségük a tömegközlekedés használatára (Darcy, 2001). Emellett a társadalmi közegben is szükség volt változásra, ugyanis erősek voltak a fogyatékosokkal kapcsolatos sztereotípiák, gyenge a kapcsolat a fogyatékosokkal élők közösségével, szükséges volt növelni az emberek tudatossági szintjét. Problémaként azonosították, hogy a parasport finanszírozása során a kiemelkedő sportolókra fókuszáltak, a többi sportoló, sportolni vágyó rovására, figyelmen kívül hagyva a szabadidős sportolókat (Darcy, 2003).

Ahogy az olimpián, úgy a paralimpián is az előírások szerint biztosították a megfelelő médiamegjelenéseket, közvetítéseket a paralimpia kapcsán is, illetve elismerték sportolóként a paralimpiai versenyzőket (Darcy & Appleby, 2011). Nemzetközi szinten azonban minőségben és mennyiségben is elmaradt a parasportolók megjelentése az épekhez képest (Hardin & Hardin, 2003).

A társadalom számára biztosították a megfelelő edukációs anyagokat, hogy jobban megismerhessék, megértsék a fogyatékosokkal élők közösségét (Cashman & Darcy, 2008). Az iskolákban nemzeti oktatási program részeként megjelent az olimpiai anyagban belül a paralimpia is, már a játékok kezdete előtt, 1997-től számítva (Cashman, 2006). 320000 iskolás korú gyermeket vittek ki a paralimpiai játékokra, hogy élőben tapasztalhassák meg, hogy a fogyatékosokkal élők is tudnak teljes életet élni (Appleby,

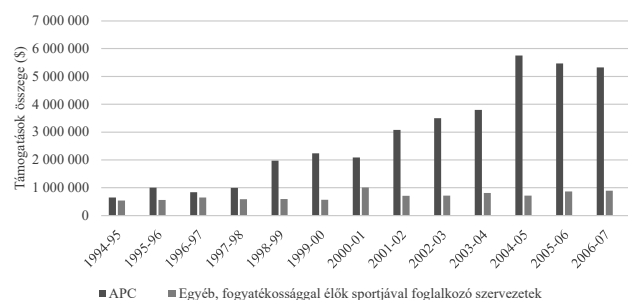
2007, idézi Darcy & Appleby, 2011).

Az ausztrál Paralimpiai Bizottság kutatása szerint 2006 és 2007 között megkérdezett ausztrál lakosok 93%-a gondolta azt, hogy az elit parasportolók ugyanannyit edzenek, mint az ép társaik és 87%-uk gondolta azt, hogy ezáltal ugyanannyi támogatás járna nekik, mint az épeknek. A válaszadók 71%-a szívesen hallana még többet a parasportolóikról és 57%-uk követte a paralimpiai csapat munkásságát a játékokat követően (Australian Paralympic Committee, 2008, idézi Darcy & Appleby, 2011).

A rendelkezésre álló adatok alapján az 1. ábrán látható, hogyan változott a támogatás mértékének összege a paralimpiát megelőző, a paralimpia alatt és az azt követő néhány év során, melyet az ausztrál sportbizottság tett közzé (Darcy & Cashman, 2008).

1. ábra

Az APC és az egyéb fogyatékosokkal élő sport szervezeteinek támogatása 1994 és 2007 között

Forrás: Cashman és Darcy (2008) alapján saját szerkesztés

Megállapítható, hogy a támogatások összege az APC esetén nem esett vissza a paralimpiát követően, sőt tovább emelkedett, illetve az egyéb fogyatékosokkal foglalkozó sportszervezetek esetén ugyan csökkent, de így is magasabb volt, mint a paralimpiát megelőző években. Azonban hiába nőtt szignifikánsan a támogatások összege a sport terén, ez nem garantált életminőség-javulást a fogyatékosokkal élők széles körében (Darcy, 2003).

Peking 2008

Kínában a 2000-es évek, de főként a '90-es évek előtt teljes mértékben periférián volt a fogyatékosokkal élő sportja (Sun, Yan, Mao, Chao & Jing, 2011). A kínai társadalom retorikájában a fogyatékosokkal élő egyet jelentett azzal, hogy valaki beteg, alkalmatlan (Mao & Sun, 2018). 2010-es adatok alapján a lakosságban megközelítőleg 85 millió fogyatékosokkal élő élt, mely megfelel egy közepes ország teljes lakosságának (National Bureau of Statistics alapján: Mao & Sun, 2018).

Peking a játékok rendezési jogának elnyerése után kezdett azonnali fejlesztésekbe és átalakításokba. Kína esetén a játékok csak a kirakós egy darabját képezték azon vízión, hogy sportnagyhatalommá váljanak (Zheng, Chen, Tan & Lau, 2018). A szervezőbizottság (Beijing 2008 OC for the Olympic Games, BOCOG) elsődleges célkitűzésnek fogalmazta meg a társadalom hozzáállásának megváltoztatását, a fogyatékosokkal élők előtérbe helyezését

(Misener & Molloy, 2018; Gold & Gold, 2009). Továbbá, módosították a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatos hatályos törvényt, hogy jobb munkalehetőségeik legyenek és fejlesszék az orvosi ellátásukat.

A kínai kormány öt éves terveket adott ki, melyek a fogyatékossgal élők sportjának fejlesztését tartalmazzák. Ezek közül az első 2001-ben hozták nyilvánosságra, melyben a 2001 és 2005 közötti periódusra megfogalmazott cél, hogy 10%-kal növeljék a fogyatékossgal élők létszámát a sportban (Sun et al., 2011). 2003-ban útjára indították a Nemzeti Fitness Programot, melynek keretében sportolási lehetőségeket biztosítottak a fogyatékossgal élők számára. Ennek az egész országot átívelő programnak a társa a Fitness Támogatási Projekt, mely szerint éves szinten egymillió jüant adnak a fogyatékossgal élőknek oktató iskoláknak és a fogyatékossgal élők sportközpontjainak, hogy finanszírozzák a speciális eszközöket, melyek szükségesek a sportoktatáshoz, edzéshez (Zhang, 2008 idézi Mao & Sun, 2018).

A stratégiai tervezés jelentős folyamata volt, hogy 2002 és 2008 között a kínai kormány közel 30 fogyatékossgügyi szövetséggel és nemzetközi szervezettel működött együtt, hogy bővítsék ismereteiket. 2002-ben a kormány részben külső (IOC) nyomásra, kiadott egy útmutatót, hogy segítsék a fogyatékossgal élők sportmozgalmának fejlődését, figyelmet fordítva az alulról szerveződésre, támogatva a sportolást egészen a kiválasztástól a versenyzésig (Sun et al., 2011).

A fogyatékossgal élők sportját 2001 előtt az állam éves szinten kevesebb, mint tízmillió jüannal támogatta (~14,5 millió USD), mely az összes sporttámogatásnak az 1%-át jelentette. 2003 és 2007 között megközelítőleg 3,2 milliárd jüant (~4,6 milliárd USD) költöttek a fogyatékossgal élők sportjának fejlesztésére (Mao & Sun, 2018). A rendezvényt követően a támogatások mértéke ugyan csökkent, de továbbra is jelen volt, mely lehetővé tette, hogy további sportközpontokat hozzanak létre a fogyatékossgal élők számára. A National Disability Status and Well-being Process Monitoring Report (Az országos fogyatékossgügyi helyzet és jólét folyamatának nyomon követéséről szóló jelentés) alapján 2007-ben a kínai fogyatékossgal élők 24,8%-a, 2010-ben a 33,7%-a, míg 2013-ban már 43,1%-a folytatott valamilyen sporttevékenységet.

2006-ban fontos előrelépés történt a fogyatékossgal élők szempontjából, egyfelől a kínai kormány aláírta azt az ENSZ egyezményt, mely a fogyatékossgal élők jogairól szól, ezzel megfogalmazva azon célt, hogy javítsák a fogyatékossgal élők jólétének helyzetét az országban. Ennek első lépése és a tömegközlekedés helyzetének javítása volt. Egy 2022-es kutatás alapján pedig a megkérdezettek több mint a fele úgy nyilatkozott, a tömegközlekedés e fejlesztése megmaradt a játékok után is (Sun et al., 2011; Song, 2022).

Vancouver 2010

2003-ban amikor Vancouver kapta a 2010-es téli olimpia és paralimbia rendezésének jogát, még nem szolt semmilyen jogszabály vagy határozat a fogyatékossgal élők életének megkönnyítéséről, nemcsak sportbéli, vagy sza-

badidős tevékenységekben való részvétel kapcsán, hanem arról sem, hogy a társadalmi részvétel, beilleszkedés gördülékenyebben történhessék (Dickson, Darcy & Walker, 2020). A szervezőbizottság célja az volt, hogy a paralimbia segítségével felhívja a figyelmet a fogyatékossgal élőkre.

A szervezőbizottság igazgatótanácsának tagjai közé most először került be a hazai paralimbiai bizottság elnöke is, ezzel megfelelő helyre pozicionálva a paralimpiát, biztosítva, hogy vezetői szinten is megvalósuljon a paralimbiai érdekek képviselése (Vancouver, 2010). Továbbá 2002-ben, tehát a pályázat elnyerése előtt felkeresték és együttműködést kezdeményeztek a Whistler Adaptive Sportstail (WAS), mely arról volt ismert, hogy fogadnak fogyatékossgal élő sportolni vágyókat (Resort Municipality of Whistler, 2012).

A munkafolyamat elején hat tervezési fázist fogalmaztak meg, amely megfelel a stratégiai tervezés elképzelésének: négy a játékok előtti időszakot, egy magát a játékokat, egy pedig az utána való időszakot foglalta magába. Az első két évre (2003-2005) az alapok tervezését tűzték ki feladatnak, míg a következő szakasz (2005-2006) a stratégiai tervezésről szolt (Vancouver Office of Olympic Operation, 2006). 2006-ban meg is fogalmazták, hogy a fogyatékossgal élők életére és sportolására való tekintettel intézményi rendszert kell kialakítani, akadálymentesíteni és hozzáférhetővé kell tenni a létesítményeket és a közlekedést, továbbá javítani kell a társadalmi hozzáállást (Government of Canada, 2006).

A szervezők víziója alapján a paralimbia összes (két kivétellel) versenyszámát Whistlerben rendezték meg. A városban a szállások 50%-a akadálymentesített és egy részük specifikusan kerekesszékesek számára kialakított zuhanyzókkal rendelkezett (Dickson et al., 2020). E szabakat a jövőben is megtartani tervezte a város, hogy majd edzőtáborok helyszíne lehessen, illetve további paralimbiai felkészítő versenyeknek tudjon otthon adni (Resort Municipality of Whistler, 2008).

Országos szinten nagymértékű volt a tájékozatlanság a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatban, csak 2010-ben, az olimpia és paralimbia évében írták alá azon ENSZ egyezményt, mely a fogyatékossgal élők jogairól szolt (Government of Canada, 2010). Emellett célzott kampányt indítottak az iskolákban, a paralimbiai kabala ellátogatott a tanulókhöz, mesélve a paralimbiáról és a parasportolókról. Tartottak Paralimbiai Napot az oktatási intézményekben, melynek keretében tanultak a paralimbiai mozgalmról, a sportágakról, és ahol volt lehetőség rá, ki is próbálhatták azokat. A 73 Paralimbiai Nap alatt megközelítőleg 27500 diákot értek el (Misener & Molloy, 2018).

A helyszínen nagyjából 230000-en voltak a nézők, ami jegyeladási rekordot jelentett a téli paralimbiák körében (International Paralympic Committee, 2010). Azért, hogy közelebb hozzák egymáshoz a két közösséget, a paralimbiai helyszíneken ki lehetett próbálni a sportágakat (Misener & Molloy, 2018). Egy 2012-es jelentés alapján, a kanadai gyerekek mindössze 36%-a folytat bármilyen sporttevékenységet, míg a fogyatékossgal élő gyerekeknel ez az arány csupán 3% (Standing Senate Committee on

Human Rights, 2012). A törekvések ellenére szignifikánsan nem nőtt a sportoló gyerekek száma, a paralimpiához kapcsolódóan ez az elképzelés nem valósult meg (Craig & Bauman, 2014).

A 2010-es vancouveri téli olimpia és paralimpia legnagyobb nyertese a WAS, ők elérték a kitűzött céljukat, mert az együttműködés révén nagy figyelem irányult rájuk. Turisztikai sportközpontként és szabadidősportközpontként vonzó desztinációvá váltak a lakosság és a külföldi fogyatékosokkal élők körében, szignifikánsan megnőtt a látogatók száma (Perks, 2015).

London 2012

A rendezés jogának elnyerését követően a szervezőbizottság (London 2012 OC for the Olympic and Paralympic Games, LOCOG) előállt egy örökségprogrammal, a tervezést azonban nehezítette, hogy nem állt rendelkezésükre elég kutatás a fogyatékosokkal élők sportjáról, illetve az olimpiával közös örökségként kezelték a hatások hosszú távú fennmaradásának lehetőségét (Weed & Dowse, 2009).

2005 és 2012 között nagyjából 6,5 milliárd GBP összeget fordítottak arra, hogy a tömegközlekedést és a létesítményeket akadálymentessé tegyék (Misener & Molloy, 2018; Gold & Gold, 2007).

Az örökségtervezés részét képezte a társadalmi szemléletváltás a fogyatékosokkal élőkkel kapcsolatban, ugyanis az Egyesült Királyságban a lakosság nagy részében mélyen gyökeredzett az ableizmus jelensége, mely a fogyatékosokkal élők hátrányos helyzetű megkülönböztetése, velük szemben való társadalmi elítélteesség (Goodley, 2011). Célkitűzéseik közt szerepelt, hogy általános társadalmi befogadásra ösztönözzék a lakosságot, a közoktatásba beépítve a fogyatékosokkal élők ismertetését (Gold & Gold, 2009).

A sportban a részvételi lehetőségek megteremtésének érdekében két év alatt a Sport England 8 millió GBP-t fordított arra, hogy több alternatívájuk legyen a sportban, illetve a már meglévő létesítményeknek legyen megfelelő kapacitásuk (Office for Disability Issues, 2011). 2009-2010-ben a fogyatékosokkal élőknek 16,8%-a sportolt. Közvetlenül a játékok után 19,1 %-ra nőtt az aránya azon fogyatékosokkal élőknek, akik legalább heti egyszer folytatnak valamilyen sporttevékenységet, azonban ez az arány 2013-14-re elkezdett visszaesni (17,6%), 2016-ra visszatért a kiindulási értékre 16,8%-ra (Active People Interactive, 2017).

A Channel4 egy paralimpia fókuszú kampányt indított, amely *Meet the Superhumans* néven futott, piederstálra emelve a paralimpiai sportolókat. Specifikusan kerestek fogyatékosokkal élő kommentátort, továbbá kampányoltak a paralimpia és olimpia közötti rövid átállási szakaszban a „*Thanks for the Warm-up*” szlogennel (Misener & Molloy, 2018). Ez volt az addigi legátfogóbb közvetítése a játékoknak, minden eddiginél nagyobb figyelem irányult a paralimpiára, 500 közvetített órával, hazai szinten 40 millió nézővel, mely azt jelentette, a lakosság 69%-a nézte a közvetítést. Világszinten 3,4 milliárd ember követte figyelemmel a paralimpiai játékokat, mely 37%-kal több mint

a pekingi paralimpia esetében (Department for Culture, Media & Sport, 2013). A nagyívű kampánynak köszönhetően 2,7 millió jegyet adtak el a paralimpiára, ami több mint a duplája a sydney-i paralimpia helyszíni nézőinek (Brittain & Beacom, 2016).

Purdue és Howe (2012) szerint az IPC célja, hogy a paralimpia során az elit sporton és a teljesítményen legyen a fókusz, ne a fogyatékoságon. Ez indukálta a londoni paralimpia negatív hatását, ugyanis az elit parasportolók nem egyenlők az összes fogyatékosággal élővel (Hodges, Jackson, Scullion, Thompson & Molesworth, 2014). Túl nagy hangsúlyt fektettek az élsportra, a média a celebritás szintjére emelte a paralimpikonokat, ami károsan hatott a fogyatékosággal élők közösségére, ugyanis a társadalom nagy része egy lapon tekintette őket (Weed & Dowse, 2009; Braye, Dixon & Gibbons, 2013). A médiakampány árnyoldala volt, hogy nem diverz módon mutatta be a fogyatékosággal élőket, azon fogyatékosággal élő paralimpikonok kerültek előtérbe, akiknek valamilyen heroikus történetük van a sérülésükről.

Az elképzelés szerint az elit sport inspirálja a társadalmat a sportolásra, azonban a valóság az, hogy sem az olimpia, sem a paralimpia nem tudta elérni azt, hogy szignifikánsan megnöjjen a sportolók száma (Weed, 2009; Weed et al., 2015).

A paralimpiát követően nem minden azzal kapcsolatos újítást, változtatást tartottak fent, kipukkadt a „paralimpiai buborék”. Nem az egész város lett akadálymentes, a kelet-londoni régió az olimpia és paralimpia révén fel lett újítva, fejlesztve, de a város másik felén továbbra is vannak olyan metróállomások, ahol kerekesszékekkel közlekedők nem tudnak feljutni a felszínre (Bush, Silk, Porter & Howe, 2013).

Egy 2013-ban kiadott kormányzati felmérés szerint, a megkérdezettek 81%-a szerint a paralimpia pozitív hatással volt a fogyatékosággal élők megítélésére a közvéleményben. A sportban résztvevők és a sportban megjelenő támogatások összege is megnövekedett, nemcsak a versenysport, hanem közösségi sportolás tekintetében is (UK Government/Mayor of London Office, 2013).

Ezzel szemben, ugyanezen időszakban a Fogyatékosággal Élők Szervezete (Disabled People's Organizations, DPO) is közzétett egy kutatást, melyben 1000 fogyatékosággal élő lakost kérdeztek arról, mit tapasztaltak a paralimpiát követően, hogyan változott az életük. A válaszadók 81%-a nyilatkozott úgy, hogy nem javult a megítélésük társadalmi szinten, 22%-uk specifikusan kijelentette, hogy azóta romlott a helyzet, sőt 17%-uk tapasztalt ellenséges viselkedést az ép lakosság részéről. A jelentések több pontban is ellentmondanak egymásnak, további szakirodalmi források is utalnak arra, hogy a kormány és a fogyatékosággal élők közössége eltérően látja a helyzetük változását, ezáltal eltérő jelentéseket adnak ki (Misener, 2017).

A gyakorlati példákat összefoglalóan, ezáltal válaszolva az első kutatási kérdéseinkre, a következőket állapíthatjuk meg: a pekingi olimpiát és paralimpiát megelőzően nem történt specifikusan paralimpiára irányuló örökségtervezés, csupán a szükséges változtatások végre-

hajtására voltak törekvések, az esetleges pozitív változások, melyek fenntarthatónak bizonyultak, indirekt módon jelentek meg (Cashman & Darcy, 2008). Minden ezekkel kapcsolatos tanulmány a rendezvényt követően íródott és a kutatók csupán az aktuális tudásukkal és a rendelkezésükre álló adatokból következtettek arra, mi lehetett az örökségi szándék (Darcy & Appleby, 2011).

A paralimpia esetében az IPC által kiadott kézikönyv nyújt útmutatást abban, mi az elvárás a szervező városal szemben. Első és legfontosabb pont az akadálymentes sportlétesítmények, sportinfrastruktúrák, és a teljes városfejlesztésben jelenjen meg az akadálymentesség. Foglalkozni kell a fogyatékosokkal élők sportjával is, azok szervezeti fejlesztésével, nem csupán a professzionális szinttel, hanem egészen az alapoktól. Szemléletbeli változás szükséges a fogyatékosokkal élők közösségének megítélésében, figyelembevételével a képességeiket és korlátjaikat, továbbá lehetőségeket kell biztosítani a fogyatékosokkal élőknek a teljes élethez a sporton túl is. Mindemellett megköveteli a szervezőktől, hogy gyűjtsenek tényeket, rendelkezzenek hatás- és örökségmérésekhez szükséges adatokkal, melyet későbbi tanulmányokhoz fel lehet használni. Vizsgálják meg, hogy hogyan változott meg a város, az ország, vagy akár régiós szinten a fogyatékosokkal élők élete a paralimpiát követően (International Paralympic Committee, 2020). Ezek alapján kijelenthető, hogy az IPC szeretné, ha a paralimpia kapcsán megvalósulna a komplex stratégiai tervezés, nemcsak kézzel fogható fejlesztéseket, változtatásokat vár el a rendező várostól, hanem kézzel nem foghatókat, mint például a társadalom megítélése változzék meg a fogyatékosokkal élők irányába. A bemutatott esetek tanulsága és a IPC elvárásai összecsengenek. A stratégiai tervezés hiánya csökkenti a lehetőségét annak, hogy a rendezvények által fejlődést érhesünk el. A komplex gondolkodás időbeliségében az ex ante kutatások meghatározó jelentőségűek, fel kell mérni, hogy hol tartunk és a rendezvényt fejlesztő eszközként használva hova szeretnénk eljutni.

A magyar parasport helyzete

A magyar parasport helyzetét szekunder forrás által számszerűsíthető adatokkal és a félig strukturált szakértői interjúkon elhangzottak alapján mutatjuk be. Jelenleg a parasport fő irányító szervei, mozgatórugói a Magyar Paralimpiai Bizottság mellett, mely a mozgássérült, a vak és gyengénlátó, az amputált, a központi idegrendszeri sérült és az enyhén értelmi fogyatékos (tanulásban akadályozott) sportolókkal foglalkozik, a Fogyatékosok Országos Diák-és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ), a Magyar Speciális Olimpia Szövetség, a Magyar Hallássérültek Szövetsége és a Fogyatékosok Élők Sportegyesületeinek Országos Szövetsége. A nemzetközi gyakorlatot alkalmazva Magyarországon is a legtöbb sportág esetében (pl. vívás, kajak-kenu) az országos sportági szakszövetségen belül van külön szakosztálya a fogyatékosokkal élő sportolóknak, azonban néhány sportág továbbra is a Magyar Paralimpiai Bizottság fennhatósága alá tartozik. Ez azt jelenti, hogy az ő versenynaptárukat a Bizottság alakítja

ki, ők felelősek a verseny megszervezéséért (Magyar Paralimpiai Bizottság, n.a.).

A 2011-es népszámlálás adatai alapján a lakosság 4,9%-a (ez akkor 490578 személyt jelentett) vallotta magát valamilyen fogyatékosággal élőknek. Fontos hozzátenni, hogy mivel a fogyatékoság lehet szerzhető is, nem feltétlenül veleszületett, jóval magasabb a felnőtt vagy idősebb korosztály köreiből tapasztalható fogyatékosággal aránya. Ezen embereknek pedig 72,6%-a jelölt meg akadályozó tényezőket az életükben, leginkább a mindennapi életben és a közlekedésben tapasztalnak nehézségeket. Mivel a magyar fogyatékosággal élők között legmagasabb arányban a mozgássérültek szerepelnek (232206 fő a 2011-es adatok alapján), nem meglepő, hogy a közlekedésben észlelnek akadályozottságot. Továbbá csupán 14%-uk foglalkoztatott, az iskolai végzettségük szignifikánsan alacsonyabb az ép lakosokhoz viszonyítva (Központi Statisztikai Hivatal, 2015).

2016-ra valamelyest csökkent a fogyatékosággal élők száma, a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa alapján 408021 személy vallotta magát fogyatékosággal élőknek, akkor a magyar lakosság 9 millió 799 ezer főre volt tehető, mely alapján a hazai társadalom 4,16%-a volt fogyatékosággal élő (Központi Statisztikai Hivatal, 2017a; Központi Statisztikai Hivatal, 2017b). Magyarország az elsők közt ígérte meg, hogy betartja a 2006-ban kiadott ENSZ-egyezményben foglaltakat, mely a fogyatékosággal élők jogairól szól. Az egyezmény szerint egyenlő esélyeket kell biztosítani a fogyatékosággal élőknek munkavállalás terén, joguk van a teljes élethez, mely magába foglalja a kulturális életben, sporttevékenységben és szabadidős tevékenységekben való akadálytalan részvételt (2007. évi XCII. tv.). A sportolás kérdése ráadásul kiemelten fontos lenne a fogyatékosággal élők körében, ugyanis az az egészségmegőrzésen és a mozgás szeretetén túl rehabilitáló erővel bírhat (Nádas, 2005).

Támogató tényezők szempontjából Dr. Szilárd Zsuzsanna 2017-ben azt vizsgálta, hogy mely tényezők mekkora hatással tudnak lenni a fogyatékosággal élők fizikai aktivitására, sportolási döntéseire: a legnagyobb változást a sporteszközök segítségével lehet elérni (Sáringerné Szilárd, 2017). Akadályozó tényezők szempontjából több nemzetközi szintű kutatás is bizonyította, hogy a közlekedés mellett egyrészt a specifikus sporteszközök hiánya, másrészt magas költségük okozza a legnagyobb nehézséget a fogyatékosággal élő lakosság körében (Kean et al., 2017)

A fogyatékosággal élő gyerekekkel készült hazai kutatás alapján az integrált sportolási lehetőség kapcsán egyértelműen kiderült, hogy nagy arányban nem tudnak ilyen opcióról, holott szívesen sportolnának együtt az épekkel (Laoues-Czibalmos et al., 2019).

Szekeres Pál is hangsúlyozta interjúnk során, a sportban nem feltétlenül fogyatékosággal élő és ép kategóriákra bontaná a sportolókat, véleménye szerint szorosabb a kapcsolat a sportágon belüli ép és fogyatékosággal élők között, mint két különböző sportág ép sportolói közt (Szekeres, 2023).

A szakértői interjúk alapján a kutatási kérdésünkre (K2) adott válasz az, hogy a hazai parasport jelenleg fejlődés alatt áll. Amíg a fogyatékossgal élők egy része a megélhetésért küzd és azért, hogy a mindennapi szükségleteit ki tudja elégíteni, sokadlagos igényként jelenik meg a sport. Szervezeti szinten a legtöbb sportág fogyatékossgal élőköt összefogó szakága az országos sportági szakszövetség fennhatósága alá tartozik, és a szövetségben működik, mennyire foglalkozik vele, így szignifikáns különbség lelhető fel az egyes sportágak közt. Az interjúalanyok kiemelték a tájékoztatatlanságot, mint nehezítő tényezőt (Int 2.; Int 6.), szükség lenne akadálymentes gondolkodásra (Int 1.; Int 2.; Int 5.) és arra, hogy az oktatásnak része legyen a fogyatékossgal élők ismertetése (Int 1.; Int 2.; Int 4.; Int 5.; Int 6.; Int 7.). E helyzet már javuló tendenciát mutat, a Magyar Parasport Napja révén egyre inkább köztudatba kerül a hazai parasport (Int 1.; Int 2.; Int 5.).

Alkalmasság, képesség, lehetséges hatások

Alkalmas-e Magyarország nemzetközi parasportrendezvény szervezésére (K3)? Az interjúk alapján kijelenthető, hogy egyelőre csak kisebb méretű parasportrendezvények megrendezésére tartják alkalmasnak Magyarországot, viszont azokban (kerekesszékes vívás, kajak-kenu) kiemelkedő színvonalú és minőségű a lebonyolítás. Hazai szinten már több kisebb kaliberű parasportrendezvény szervezése valósult meg, mint az egri vívó világkupa, vagy a szegedi kajak-kenu világbajnokság, így kijelenthető, hogy bizonyos esetekben, igen, alkalmas. A sokszakágas vagy több sportágot felvonultató rendezvényekre (olimpia-paralimpia, atlétika vagy úszó világbajnokság) még nem áll készen infrastrukturálisan, sportlétesítmény, szállás, közlekedés tekintetében, a társadalmi nyitottság, elfogadás hiánya is nehezítő tényező és hiányzik a szükséges pénzügyi háttér. Az interjúalanyaink alapvetően bizakodóak, sokat fejlődött a parasportmozgalom az elmúlt időkben, a jövőben

4. táblázat

Magyarország alkalmassága nemzetközi szintű parasportrendezvény szervezésére és annak lehetséges hatásai

	Alkalmasság - képesség	Hatás
Szabó László	<ul style="list-style-type: none"> • 3 szempontoz közt: infrastruktúra, pénzügy, szellemi-kulturális nyitottság • fontos a verseny szintje • kisebb horderőjűekre alkalmas 	<ul style="list-style-type: none"> • fennmaradó akadálymentes infrastruktúra (közleked., lét., száll.) • szellemi akadálymentesség • sportszakmai fejlődés • „fogyatékosnak lenni nem egyenlő azzal, vesztesnek lenni” -> motiváció
Urr Anita	<ul style="list-style-type: none"> • bizonyos sportágakban igen (vívásnál 300 fős versenyre Egerben, kajak-kenu) • sokszakágas sportágakra nem alkalmas 	<ul style="list-style-type: none"> • integráció, inklúzió elősegítése • a megfelelő közvetítéssel sok ember elérése társadalmi nyitottságot eredményezhet • motiváció a fogyatékossgal élők számára • példaképpé válás
Access4you (Csuri Ferenc)	<ul style="list-style-type: none"> • kisebb kaliberűre egyértelműen alkalmas • idővel mindenképp, mert <ul style="list-style-type: none"> ◦ a zajló infrastrukturális fejlesztések kiemelt szempontja az akadálymentesség ◦ fejlődés van a szakemberek tekintetében 	<ul style="list-style-type: none"> • mindenképp pozitív hatás, mert a magyar társadalom képviseltetik • a nyitottság tovább fejlődne • nemzetközi rang • lőköt és motiváció a fogyatékossgal élők számára a sportoláshoz
Szekeres Pál	<ul style="list-style-type: none"> • kulcs a szemléletváltás a sportújságírók és az edzők esetén • szükséges állami támogatás • szükséges médiamegjelenés, a láthatóság miatt • Eger már bevált helyszín, alkalmas 	<ul style="list-style-type: none"> • döntéshozók figyelmének felkeltése • társadalmi elfogadás • nagy a hibázási lehetőség is, kulcs a megfelelő környezet • családokban szemléletváltás • fogyatékossgal élők para-példaképeinek látványa pozitív
Weisz Róbert	<ul style="list-style-type: none"> • több sportágban alkalmas • Szeged már kipróbált, bevált helyszín <ul style="list-style-type: none"> ◦ para kajak-kenu vb, világkupa • paralimpiára még nem, túl nagy horderőjű 	<ul style="list-style-type: none"> • szemléletmód változása • hozzáállás javulása • fókuszba kerülne a fogyatékossgal élők, nem a csak a sportban, a mindennapi életben, ami esélyt ad a segítségnyújtásra
Ekler Luca	<ul style="list-style-type: none"> • több sportágban alkalmas (pl. vívás) • szállás és tömegközlekedés akadálymentessége kérdőjeles • szakember hiány van • anyagi háttér bizonytalan 	<ul style="list-style-type: none"> • kulcs a promó és a kommunikáció a rendezvényről, hány embert ér el • maga a rendezvény nem ér el hatást, inkább az a kapcsán történő kommunikáció segíthet az elfogadásban • motiváció a fogyatékossgal élő sportolók számára
Kiss Péter Pál	<ul style="list-style-type: none"> • egyes sportágakban alkalmas (vívás, boccia) • kajak-kenu kiemelten jól működik <ul style="list-style-type: none"> ◦ kitűnő minőségű pálya, környezet ◦ pedig nehéz szervezni 	<ul style="list-style-type: none"> • elfogadás szintje még nem megfelelő • csak bizonyos közeg tudná értékelni • elérheti a nem sportoló fogyatékossgal élőköt, akiket motiválhatna a sportolásra • több lehetőség teremtené sportolásra

Forrás: szakértői interjúk alapján saját szerkesztés

már nagyobb esélyét látják annak, hogy Magyarország otthont adjon egy nagyobb horderejű nemzetközi szintű parasportrendezvénynek.

Hatás tekintetében, hogy hogyan érintené egy nemzetközi parasportrendezvény a fogyatékosokkal élők közösségét (K4) egységes válaszokat kaptunk. Egy nemzetközi parasportrendezvény katalizátorként hatna a magyar helyzetre. Fontos szempont a példaképek hazai versenyeztetése, az ösztönzés lehetősége a szabadidős sportolásra. A rendezvény felkeltheti a döntéshozók figyelmét, és ha megfelelő a szervezés, a jövőben könnyebben lehet finanszírozni egy soron következő rendezvényt, könnyebben lehet kormánygaranciát szerezni rá, mely kielégítheti a Szabó László által említett egyik kulcsfontosabb, a pénzügyi faktort.

Vannak materiális, kézzel fogható hatásai is a rendezvénynek, az akadálymentes sportlétesítmény fennmarad, ahogyan az akadálymentes szálláshelyek és az akadálymentesített közlekedés is, mely segíti a fogyatékosokkal élők teljes közösségét a mindennapi életben.

Általános vélekedés a fogyatékosokkal élők és az ép lakosság között jelenleg folyó kommunikációról, hogy a tájékozatlanság, ismeretlenség okán a pozitív és a negatív értelemben vett kíváncsiság, idegenkedés, előítéletesség jellemzi az épek hozzáállását. Ebben is kulcsfontosabb tartják a rendezvényeket, melyek hidat képezhetnek a két közösség között, ugyanakkor felhívják a figyelmet a fogyatékosokkal élők közösségének sokszínűségeire, melylyel sokszor nincsenek tisztában az épek, és ez nehezíti a kommunikációt, nyitást.

Szinte kivétel nélkül megemlítették a láthatóságot, mely révén a köztudatba kerülhetnének a fogyatékosokkal élők, leginkább a rendezvényeket tartják gócpontnak, mint például a Magyar Parasport Napja, mely amellett, hogy összefogja a fogyatékosokkal élők közösségét, edukációs programot jelent azon intézményekben, iskolákban, ahol tartanak e kapcsán előadást.

A jövőben esetlegesen megrendezésre kerülő nemzetközi szintű parasportrendezvényről egyöntetűen jelezték, hogy ugyanúgy kéne kommunikálni a társadalom felé, mint az épek rendezvényeit. A hagyományos média, köztév, sajtó az idősebb generáció eléréséért és a közösségi médiás platformok, influenszerek segítségével a fiatalabb korosztály irányába zajlana a kommunikáció.

Kiemelték a kapcsolódó, kísérő rendezvények fontosságát, mint diákversenyek, vetélkedők, melyek révén ismeretekre lehet szert tenni a fogyatékosokkal élőkkel kapcsolatban és felkeltheti az érdeklődést a parasportrendezvény iránt. Az Access4you-t képviselő Csur Ferenc szerint a rendezvényt szervező bizottságba feltétlenül szükség van olyan alkalmazottra, akinek az a munkaköre, hogy a megfelelő kommunikációval minél szélesebb réteget érjen el a parasportrendezvény. A K3 és K4 esetében a szakértői interjúk összegzését a 4. táblázat tartalmazza.

Szükséges fejlesztések – Infrastruktúra, oktatás, integráció

Ötödik kutatási kérdésünkre miszerint: Milyen fejlesztések szükségesek Magyarországon egy sikeres nemzetközi

parasport-rendezvény szervezéséhez? A válaszokat három részre bonthatjuk. Egyrészt az *infrastrukturális fejlesztések*, melyek a rendezvény örökségeként maradnának fenn hosszú távon. A jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján a Budapesten elérhető szállodai szobáknak csupán 2,3%-a (1175 db) akadálymentes.

A másik intézkedés, melyet foganatosítanának az *oktatással kapcsolatos*. Urr Anita a Magyar Parasport Napja kapcsán emelte ki, hogy a részt vevő iskolákba ellátogatnak a parasportolók, előadásokat tartanak, testnevelés órán a gyerekek kipróbálnak egy-két parasportágat és a Magyar Paralimpiai Bizottság filmeket juttat hozzájuk, melyek a parasportról szólnak. Ahhoz pedig, hogy a közoktatás része lehessen, meg kell, hogy jelenjen a tanárok képzése során is egyetemi szinten, így megfelelő háttérrel rendelkeznének. Urr Anita kiemelte, hogy nemcsak a testnevelő tanárok oktatásának lehetne része, hanem mindegyikének, mert pedagógiai szempontból elengedhetetlen a tájékozottság, illetve szükség van parasportszakemberekre is.

A harmadik azonosított terület az *integráció*. 2022-ben Eger adhatott otthont a Kerekesszékes Vívó Világkupának, ennek kapcsán Szabó László úgy vélekedett, egy rendezvénytől még nem várhatunk el teljes társadalmi szemléletváltást, a rendszerszerű hatáshoz folyamatosan kell több és több, újabb és újabb parasportrendezvényt szervezni. Azonban az nem elhanyagolható, hogy a rendezvény eredményeiről tudósított a média, ami jelzi azt, hogy a nyitás, érdeklődés megkezdődött. Urr Anita szerint mikrokörnyezeti szinten, tehát Egerben tapasztalható szemléletformálódás, az önkéntesek visszajárnak, ugyanis a város rendelkezik olyan helyszínnel, ahol megfelelő körülmények állnak fent egy kerekesszékes vívóverseny megrendezéséhez, így nem ez volt az első alkalom, hogy ők adtak otthont ilyen bajnokságnak. A szövetség ugyanúgy tudósít a paravívók által elért sikerekről, és ha egy egyesület szeretne paravívó szakágat indítani, rögtön segítenek, speciális pástot és kerekesszéket bocsájtanak rendelkezésükre. A másik sportág, ahol kiemelkedően jól működik a sportágon belül az integrálás, az a kajak-kenu. Nemzetközi és hazai szinten közel egyidejűleg jelent meg, a Kajak-Kenu Szövetség az első pillanattól fogva a saját feladatának tekintette a fogyatékosokkal élő sportolók sportolásának szervezését, biztosítását. A Szövetség finanszírozza a felmerülő költségek nagyobb részét, de az MPB is biztosít számukra segítséget egy-egy költségesebb sporteszköz beszerzésekor. A nemzetközi szövetség versenykiírásai alapján hazai szinten is integrált versenyeztetés zajlik, a folyamatosan gyarapodó parasportolók száma révén pedig már többnaposra bővült a világbajnokság. Felmerül a kérdés, hogy ha továbbra is ilyen mértékben, ilyen sebességgel növekszik a paramozgalom, kettéválasztják-e az épek és a fogyatékosokkal élők versenyeztetését. Sem Weisz Róbert, sem a sportolói oldalról megkérdezett Kiss Péter Pál nem támogatja a szétválasztás gondolatát. Egy sportág, egy verseny, illetve félő, hogy nem irányulna akkor elég figyelem a fogyatékosokkal élő versenyzőkre. Azonban nem minden sportág esetében működik ilyen jól az integráció, Weisz Róbert szerint a sokszakágas sportá-

gak esetén ez bonyodalmas lehet. Ekler Luca tapasztalatai és elmondása alapján, ami a kajak-kenu és a vívás sportágakban megfigyelhető, az inkább üdítő kivétel, mintsem általános alaphelyzet.

Konklúzió

A nemzetközi példák sikerkritériumai és a paralimpia esetében IPC által kiadott kézikönyv irányelveire építve fogalmazunk meg egy négyelemű kritériumrendszert, a helyzetelemzés által pedig képet kaptunk arról, hol tart ebben a fejlődésben Magyarország. A kutatás következtetése, hogy e négy tényező az, amire alapozva valósulhat meg egy sikeres nemzetközi sportrendezvény, szerte a világban és Magyarországon egyaránt (5. táblázat). Kutatási eredményeink alapján kijelenthető, hogy a nemzetközi parasportrendezvények esetében e tényezők megvalósulása komplex stratégiai tervezés (leverage) által jöhet létre.

sikeres rendezvényszervezés történhessék. A társadalomba beivódott szemléleteken változtatni kell, ez szerepel az IPC kézikönyvében is. Egyfelől a paralimpiai alkalmazottaknak, önkénteseknek képzésben kell részesülniük a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatban, másfelől társadalmi szintű tájékoztatásra, edukálásra van szükség. Az egyik legjobb módja ennek, ha beépül az oktatásba; a legtöbb esetben paralimpia-specifikusan jelent meg az iskolákban a fogyatékossgal élők ismertetése. Javasolt továbbá az egyetemi oktatásba beépíteni, hogy a képződő szakemberek hozzáértőek legyenek, az edzői képzetlenség ne lehessen akadályozó tényező a fogyatékossgal élők sportolásában. Ezt alátámasztja Sáringerné kutatása is, mely szerint a szakképzett munkaerő jelentős hatással lenne a fogyatékossgal élők sportjára (Sáringerné Szilárd, 2017). Hazai szinten is, a közoktatásba, testnevelés órákba játékos módon csepegtetnék a parasportokat, a paralimpiai mozgalom ismertetését a primer kutatásban részt vevő interjúalanyok. A szervezők eltérő eszközök segítségével informálták a lakosságot a fogyatékossgal

5. táblázat

Nemzetközi parasportrendezvények négyelemű kritériumrendszere

Nemzetközi példák	IPC-irányelvek	Magyarországi helyzet	Konklúzió
Ép sportolókra kalibrált sportlétesítmények, turisztikai látványosságok nem hozzáférhetőek.	Nemcsak sportlétesítmény szintjén, városfejlesztésben is akadálymentesítés.	Hiányosságok azonosítása az akadálymentesítésben.	Akadálymentesítés. Hozzáférhetőség.
A társadalom tájékozatlan a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatban.	Oktatási program.	Információhiány, tájékozatlanság.	Szellemi akadálymentesítés.
Élsportra helyezett hangsúly a kampány során.	Foglalkozni kell a fogyatékossgal élők sportjával az alapoktól.	Szabadidősport elmarad az élsport mögött.	Élsport és szabadidősport, differenciált kezelése.
Költségek sporteszközök és hiányzik a szponzoráció.		A nagyobb horderejű parasport-rendezvények magas költségvetésűek, amelyek csak kormányzati támogatással, kormánygaranciával valósíthatók meg.	Finanszírozás: Stabil pénzügyi háttér biztosítása.

Forrás: saját szerkesztés

Akadálymentesítés. Hozzáférhetőség. Amikor együtt valósul meg az ép és a parasportolók versenye, a fókusz minden esetben az ép sportolókra kerül. A paralimpiai esetében a rendezési jog elnyerését követően döbbenek rá a szervezők arra, mennyivel több teendő vár rájuk, ha parasportrendezvényt szeretnének szervezni. Infrastrukturális fejlesztésekre, átalakításokra, nemcsak a sportlétesítmények esetén, hanem város szinten, általánosságban akadálymentesítésre és hozzáférhetőségre van szükség. Mind a négy vizsgált paralimpiánál szükség volt város szintű akadálymentesítésre, amelyek a rendezvény örökségeként beépültek, hosszú távon fenntarthatóak. A hazai helyzetelemzés is megerősítette ennek magyarországi hiányosságát, a fejlődés lehetőségét.

Szellemi akadálymentesítés. A tájékozatlanság, tudatlanság bizalmatlanságot, sokszor előítéletességet szül. Ennek feloldására feltétlen szükség van ahhoz, hogy egy

élőkkel kapcsolatban. A szellemi akadálymentesítés egyik eleme lehet a tapasztalás, a játékok kapcsán ki lehetett próbálni parasportágakat, előzetesen országszerte közvetítettek paraversenyeket, melyek mind hatottak a társadalomra. Ha már fiatal korban megjelenik az oktatásban a fogyatékossgal élők helyzetének bemutatása, jóval nyitottabb szemlélet figyelhető meg.

Élsport és szabadidősport, differenciált kezelése. A szabadidősport fejlődése, a fizikai aktivitás növekedésének elérése korunk egyik legnagyobb kihívása (Szabó, Havran & Máté, 2021). A paralimpiai mozgalom, az olimpiai mozgalomhoz hasonlóan az élsportot propagálja és azt feltételezi, a rendezvény katalizátora lesz annak, hogy a társadalom nagy része sportolni kezdjen. Azonban a paralimpiai esetében ez nem bizonyított, a lakosság leginkább az elérhetetlen szintű sportteljesítményt látta meg a szereplésükben, nem a sportolás, mozgás öröme. Kevesekre

hatott motiválóan a paralimpia és esetükben más akadályozó tényezők merültek fel sporttevékenységük kapcsán, mint a nem akadálymentesített létesítmény vagy az edzői képzetlenség.

A Kínában újtára indított Nemzeti Fitnesz Program, mely az alulról szerveződő tömegsportot népszerűsítette, támogatása produkált olyan elééréket, miszerint elmondható, hogy 2013-ra a fogyatékossgal élők közel fele (43,1%) folytat valamilyen sporttevékenységet. A vancouveri paralimpia esetében is a Whistler Adaptive Sports ért el jelentős fejlődést, annak köszönhetően, hogy a tömegsportra helyezte a hangsúlyt.

A médiának is fontos szerepe van az élsport és a szabadidősport differenciált kezelésében. A londoni paralimpia kapcsán hiába volt nagyívű médiakampány és médiamegjelenés, a helytelen reprezentáció visszafele sült el, a paraélsport kevesek kiváltsága és lehetősége, így minden esetben törekedni kell arra, hogy az összes fogyatékossgái, sérültségi kategóriái mutassák be, ismertessék és a szuperhősök eredményei a fogyatékkal élők hétköznapi sporttevékenységét inspirálja.

Finanszírozás. A parasport és a parasportrendezvények esetében kulcskérs a *finanszírozás* helyzete. A drága sporteszközökre való beruházást nem mindenki engedheti meg magának, a KSH elemzése alapján hazai szinten a fogyatékossgal élőknek csupán 14%-a foglalkoztatott, az aktív bevétel hiánya pedig nem teszi lehetővé, hogy a létszükségleteken túl egyéb dolgokra költeni tudjanak (Központi Statisztikai Hivatal, 2015). Sok esetben a költséges felszerelés jelent akadályozó tényezőt a fogyatékossgal élők sportolásában. Rendezvényszervezés kapcsán pedig felmerül a szponzoráció kérdése. Amíg nincs felülete, megfelelő elérés a fogyatékossgal élők sportjának, nehezen állnak be mögé a szponzorok, a pénz hiánya pedig nem teszi lehetővé azt, hogy médiában történő megjelenéseket tudjanak finanszírozni. A nagyobb horderejű parasportrendezvények magas költségvetésük, amelyek csak kormányzati támogatással, kormánygaranciával valósíthatók meg (Int. 2.).

A kutatás korlátja volt, hogy a szekunder kutatás során vizsgált rendezvények köre bővíthető, kiterjesztendő paralimpiától eltérő kisebb rendezvényekre, ezek esetében sajnos kevés a rendelkezésre álló forrás. Magyarország esetében is bővíthető a feldolgozott adatok köre, kevés aktuális adat áll rendelkezésre a fogyatékossgal élők helyzetéről.

További kutatási irány, konkrét sportági szakszövetségek vizsgálata, ahol megvalósítható az integrált sportrendezvények szervezése, illetve annak további elemzése, hogyan valósítható meg a felállított keretrendszer, milyen akciók szükségesek a fejlődés eléréséhez.

Felhasznált irodalom

2007. évi XCII. tv. a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700092.tv>

2013. évi LXII. tv. a fogyatékos személyek jogairól és élyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300062.TV>

Active People Interactive (2017). *Analyse the data*. [https://activepeople.sportengland.org/Result#Id=135337&OutputType=1&Table.Id=135337&Table.SelectedTabs\[0\]=1&Table.TabDimension=3&Table.ColDimension=4&Table.RowDimension=0&Table.ValueMode=0&Chart.Id=135337&Chart.SelectedTabs\[0\]=1&Chart.TabDimension=3&Chart.ColDimension=4&Chart.RowDimension=0&Chart.ValueMode=0](https://activepeople.sportengland.org/Result#Id=135337&OutputType=1&Table.Id=135337&Table.SelectedTabs[0]=1&Table.TabDimension=3&Table.ColDimension=4&Table.RowDimension=0&Table.ValueMode=0&Chart.Id=135337&Chart.SelectedTabs[0]=1&Chart.TabDimension=3&Chart.ColDimension=4&Chart.RowDimension=0&Chart.ValueMode=0)

Appleby, L. (2007). Legacy of Sydney Paralympics. Paper presented at the Taiwan Olympic Committee Event Management Seminar for Deaf Olympics & World Corporate Games, Taiwan – Cities of Taipei and Kaohsiung. (Idézi: Darcy, S., & Appleby, L. (2011). Sydney 2000 – Moving from post-hoc legacy to strategic vision and operational partnership. In D. Legg, & K. Gilbert (Eds.), *Paralympic Legacies* (pp. 75-99). Common Ground Publishing LLC. <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/17844/1/2011002207OK.pdf>)

Australian Paralympic Committee (2008). Did you know? (Idézi: Darcy, S., & Appleby, L. (2011). Sydney 2000 – Moving from post-hoc legacy to strategic vision and operational partnership. In D. Legg, & K. Gilbert (Eds.), *Paralympic Legacies* (pp. 75-99). Common Ground Publishing LLC. <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/17844/1/2011002207OK.pdf>)

Bakos, F. (1974). *Idegen szavak szótára*. Akadémia Kiadó; Kossuth Könyvkiadó.

Bianchi, C. (2003) The role of archives and documents in the legacy of the Olympic Movement. In M. De Moragas, C. Kennett, & N. Puig (Eds.), *The Legacy of the Olympic Games, 1984-2000* (pp. 355-361). International Olympic Committee.

Braye, S., Dixon, K., & Gibbons, T. (2013). A mockery of equality: An exploratory investigation into disabled activists' views of the Paralympic Games. *Disability & Society*, 28(7), 984-996. <https://doi.org/10.1080/09687599.2012.748648>

Brittain, I., & Beacom, A. (2016). Leveraging the London 2012 Paralympic Games: What Legacy for Disabled People? *Journal of Sport and Social Issues*, 40(6), 499-521. <https://doi.org/10.1177/0193723516655580>

Bush, A., Silk, M., Porter, J., & Howe, D. (2013). Disability [sport] and discourse: stories within the Paralympic legacy. *Reflective Practice*, 14(5), 632-647. <https://doi.org/10.1080/14623943.2013.835721>

Cashman, R. (2006). *The bitter-sweet awakening: the legacy of the Sydney 2000 Olympic Games*. Walla Walla Press.

Cashman, R., & Darcy, S. (2008). *Benchmark Games: The Sydney 2000 Paralympic Games*. Walla Walla Press.

Chalip, L. (2004). Beyond impact: A general model for sport event leverage. In Brent, W., R., & Daryl, A. (Eds.), *Sport tourism: Interrelationships, impacts and issues* (pp. 226-252). Clevedon: Channelview Publications.

- Chalip, L. (2006). Towards Social Leverage of Sport Events. *Journal of Sport & Tourism*, 11(2), 109-127. <https://doi.org/10.1080/14775080601155126>
- Craig, C.L. & Bauman, A.E. (2014). The impact of the Vancouver Winter Olympics on population level physical activity and sport participation among Canadian children and adolescents: population based study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/s12966-014-0107-y>
- Crompton, J. (1995) Economic impact analysis of sports facilities and events. Eleven sources of misapplication. *Journal of Sport Management*, 9(1), 14–35. <https://doi.org/10.1123/jsm.9.1.14>
- Darcy, S. (2001). The Games for Everyone? Planning for Disability and Access at the Sydney 2000 Paralympic & Olympic Games. *Disability Studies Quarterly*, 21(4), 70-84. <https://doi.org/10.18061/dsq.v21i4.319>
- Darcy, S. (2003) The politics of disability and access: the Sydney 2000 Games experience. *Disability & Society*, 18(6), 737–757. <https://doi.org/10.1080/0968759032000119497>
- Darcy, S., & Appleby, L. (2011). Sydney 2000: Moving from post-hoc legacy to strategic vision and operational partnership. In D. Legg & K. Gilbert (Eds.), *Paralympic Legacies* (pp. 75-99). Common Ground Publishing LLC. <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/17844/1/2011002207OK.pdf>
- Department for Culture, Media and Sport (2013). *Beyond 2012: The London legacy story*. London, UK: DCMS. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/77993/DCMS_Beyond_2012_Legacy_Story.pdf
- Derman, W., Badenhorst, M., Blauwet, C., Emery, C.A., Fagher, C., Lee, Y., Kissick, J., Lexell, J., Miller, I.S., Pluim, B.M., Schweltnus, M., Steffen, K., Van de Vliet, P., Webborn, N., & Weiler, R. (2021). Para sport translation of the IOC consensus on recording and reporting of data for injury and illness in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 55(19), 1068-1076. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2020-103464>
- Dickson, T.J., Darcy, S., & Walker, C. (2020). A case of leveraging a mega-sport event for a sport participation and sport tourism legacy: a prospective longitudinal case study of Whistler adaptive sports. *Sustainability*, 13(1), 170. <https://doi.org/10.3390/su13010170>
- Európai Közösségek Bizottsága (2007). *Fehér Könyv a Sportról*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=EN>
- Getz, D. (1991). *Festivals, special events, and tourism*. Van Nostrand Reinhold.
- Ghauri, P. (2004). Designing and conducting case studies in international business research. In Marshan, Piekari, R. & Welch, C. (Eds.), *A Handbook of Qualitative Research Methods for International Business* (pp. 109-124). Edward Elgar. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8400147>
- Gold, J.R., & Gold, M.M. (2007). Access for all: the rise of the Paralympic Games. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 127(3), 133–141. <https://doi.org/10.1177/1466424007077348>
- Gold, J.R., & Gold, M.M. (2009). Future indefinite? London 2012, the spectre of retrenchment and the challenge of Olympic sports legacy. *The London Journal*, 34(2), 179–196. <https://doi.org/10.1179/174963209X442450>
- Goodley, D. (2011). *Disciplinary studies: An interdisciplinary introduction*. SAGE.
- Government of Canada (2006). *Policy on Sport for Persons with a Disability*. <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/sport-policies-acts-regulations/policy-persons-with-disability.html>
- Government of Canada (2010). *Promoting rights of persons with disabilities*. https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/human_rights-droits_homme/rights_disabilities-droits_handicapees.aspx?lang=eng
- Gratton, C., & Preuss, H. (2008). Maximizing Olympic Impacts by Building Up Legacies. *The International Journal of the History of Sport*, 25(14), 1922-1938. <https://doi.org/10.1080/09523360802439023>
- Hardin, B., & Hardin, M. (2003). Conformity and conflict: Wheelchair athletes discuss sport media. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 20(3), 246–259. <https://doi.org/10.1123/apaq.20.3.246>
- Hodges, C.E.M., Jackson, D., Scullion, R., Thompson, S., & Molesworth, M. (2014). *Tracking changes in everyday experiences of disability and disability sport within the context of the 2012 London Paralympics*. Bournemouth University. <https://eprints.bournemouth.ac.uk/21596/1/Para%20Report.pdf>
- Hover, P., Dijk, B., Breedveld K., van Eekeren, F., & Slender, H. (2016). *Creating social impact with sport events*. Mulier Institute & Utrecht University Utrecht, July 2016 <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/348270/sport.pdf?sequence=1>.
- Ibled, C. (2022). The ‘Optimistic Cruelty’ of Hayek’s Market Order: Neoliberalism, Pain and Social Selection. *Theory, Culture & Society*, 40(3), 81-101. <https://doi.org/10.1177/02632764221126305>
- International Paralympic Committee (2010). *Vancouver 2010: Paralympic Winter Games*. <https://www.paralympic.org/vancouver-2010>
- International Paralympic Committee (2020). Responsibilities of Stakeholders. In *IPC Handbook* (pp. 14-25). International Paralympic Committee. <https://www.paralympic.org/sites/default/files/2020-03/Paralympic%20Games%20Principles%202020.pdf>
- Kean, B., Gray, M., Verdonck, M., Burkett, B., & Opreacu, F. (2017) The impact of the environment on elite wheelchair basketball athletes: a cross-case comparison, *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 9(4), 485-498. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2017.1311278>

- Központi Statisztikai Hivatal (2015). *2011. évi népszámlálás 17. A fogyatékossgal élők helyzete és szociális ellátásuk*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_17_2011.pdf
- Központi Statisztikai Hivatal (2017a). *4.1.1.33. Fogyatékossgal élők**. https://www.ksh.hu/stadat_files/ege/hu/ege0033.html
- Központi Statisztikai Hivatal (2017b). Demográfiai helyzetkép. In Központi Statisztikai Hivatal (Eds.), *Magyarország, 2016* (pp. 9-25). KSH. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2016.pdf>
- Laoues-Czimbalmos, N., Müller, A., & Bácsné Bába, É. (2019). Fogyatékossgal élögyerekek sportfogyasztási szokásainak vizsgálata az akadálymentesített kinálati elemek tükrében. *Economica*, *10*(1), 21-29. <https://doi.org/10.47282/ECONOMICA/2019/10/1/4116>
- Magyar Paralimpiai Bizottság (n.a.). *A Magyar Parasport Napja*. <https://hparalimpia.hu/magyar-1>
- Mao, A., & Sun, S. (2018). The Rise of China as a Paralympic Superpower. In Brittain, B. & Beacom, A. (Eds.), *The Palgrave Handbook of Paralympic Studies* (pp. 295-320). Palgrave Macmillan. [10.1057/978-1-137-47901-3_14](https://doi.org/10.1057/978-1-137-47901-3_14)
- Máté, T. (2022a). Bevonódás és értékelés: Egy nemzetközi sportrendezvény, a Györi Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál (EYOF) a lakosság szemszögéből. *Vezetéstudomány*, *53*(6), 65-81. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2022.06.06>
- Máté, T. (2022b). Social perception and support—An international sports event from the perspective of the residents of the host city. *Society and Economy*, *44*(4), 460-476. <https://doi.org/10.1556/204.2022.00023>
- Misener L. (2017). Managing Legacy and the Paralympic Games. In Darcy, S., Frawley, S., & Adair, D. (Eds.), *Managing the Paralympics* (pp. 93-111). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-43522-4_4
- Misener, L., & Molloy, K. (2018). Organising and Delivering the Modern Paralympic Games: Contemporary Debates Relating to Integration and Distinction. In I. Brittain & A. Beacom (Eds.), *The Palgrave Handbook of Paralympic Studies* (pp. 197-219). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-47901-3_10
- Nádas, P. (2005). A magyarországi parasport története I. In Nádas Pál (Eds.), *Paralimpiai történetek* (pp. 33-37). Magyar Paralimpiai Bizottság.
- Office for Disability Issues (2011). *London 2012: A legacy for disabled people*. <https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-2012-olympic-and-paralympic-legacy/2010-to-2015-government-policy-2012-olympic-and-paralympic-legacy#appendix-6-paralympic-legacy> Megnyitva: 2023. 04. 03.
- Paralympic.org (n.a.). *About the International Paralympic Committee*. <https://www.paralympic.org/ipc/who-we-are>
- Patatas, J.M., Rycke, J.D., Bosscher, V.D., & Kons, R.L. (2021). It's a Long Way to the Top: Determinants of Developmental Pathways in Paralympic Sport. *Adapted Physical Activity Quarterly*, *38*(4), 605-625. <https://doi.org/10.1123/apaq.2020-0147>
- Perks, T. (2015). Exploring an Olympic “Legacy”: Sport Participation in Canada before and after the 2010 Vancouver Winter Olympics. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne de Sociologie*, *52*(4), 462-474. <https://doi.org/10.1111/cars.12087>
- Purdue, D.E.J., & Howe, P.D. (2012). See the sport, not the disability: Exploring the Paralympic paradox. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, *4*(2), 189-205. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2012.685102>
- Purdue, D.E.J. (2013). An (In)convenient Truce? Paralympic Stakeholders' Reflections on the Olympic-Paralympic Relationship. *Journal of Sports and Social Issues*, *37*(4), 384-402. <https://doi.org/10.1177/0193723513491751>
- Resort Municipality of Whistler (2008). *Delivering the Dream: Whistler – Host Mountain Resort 2010 Olympic and Paralympic winter games 2010, Winter Games Strategic Framework Summary*. Resort Municipality of Whistler. <https://www.whistler.ca/wp-content/uploads/2023/01/Delivering-the-Dream.pdf>
- Resort Municipality of Whistler (2012). *Whistler's Journey Toward Accessibility*. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=0vywYo6OMs8>
- Sáringerné Szilárd, Zs. (2017). *A testmozgás és a sportolás lehetőségei megváltozott teljesítőképességgel élő emberek számára* (Habilitációs értekezés). Testnevelési Egyetem. https://tf.hu/files/docs/habilitacio/Habilit%C3%A1ci%C3%B3s_%C3%A9rtekez%C3%A9s_-_S%C3%A1ringern%C3%A9_Szil%C3%A1rd_Zsuzsanna.pdf
- Song, C. (2022). The Perceived Sustainability of Sports and Social Legacy Goals of Beijing Summer and Winter Olympic and Paralympic Games. *International Journal of Physical Education, Fitness and Sports*, *11*(2), 1-12. <https://doi.org/10.34256/ijpefs2221>
- Standing Senate Committee on Human Rights (2012). *Level the playing field: A natural progression from playground to podium for Canadians with disabilities*. https://publications.gc.ca/collections/collection_2012/sen/yc32-0/YC32-0-411-7-eng.pdf
- Sun, S., Yan, R., Mao, A., Chao, L., & Jing, T. (2011). China and the development of sport for persons with a disability, 1978-2008: a review. *Sport in Society*, *14*(9), 1192-1210. <https://doi.org/10.1080/17430437.2011.614776>
- Szabó, Á., Máté, T., & Havran, Z. (2021). A szabadidősport gazdasági szerepe Közép-Kelet-Európában = Economic role of leisure sport in the Central and Eastern European region. *Tér és Társadalom*, *35*(2), 125-149. <https://doi.org/10.17649/TET.35.2021.3293>
- Taks, M., Chalip, L., & Green, B.C., (2015). Impacts and strategic outcomes from non-mega sport events for local communities. *European Sport Management Quarterly*, *15*(1), 1-6. <https://doi.org/10.1080/16184742.2014.995116>
- Thomson, E., Schlenker, K., & Schülenkorf, L. (2013). Conceptualizing Sport Event Legacy. *Event Management*, *17*(2), 111-122. <https://doi.org/10.3727/152599513X13668224082260>

- UK Government/Mayor of London Office (2013). *Inspired by 2012: The legacy from the London 2012 Olympic and Paralympic Games*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224148/2901179_OlympicLegacy_acc.pdf
- Vancouver Office of Olympic Operations (2006). *City of Vancouver 2010 Olympic and Paralympic Winter Games, draft strategic plan, version 1*. <https://council.vancouver.ca/20060418/documents/rr2strategicplan.pdf>
- Vancouver 2010 OC for the Olympic and Paralympic Winter Games (2010). *Staging the Olympic Winter Games Knowledge Report*. LA84 Foundation. <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/45339/>
- Weed, M. (2009). The potential of the demonstration effect to grow and sustain participation in sport. In *2010 North American Society of Sport Management Conference*. Tampa, Florida, USA <https://repository.canterbury.ac.uk/item/85zx5/the-potential-of-a-demonstration-effect-from-olympic-games-and-major-sport-events-to-grow-and-sustain-participation-in-sport>
- Weed, M., & Dowse, S. (2009). A missed opportunity waiting to happen? The social legacy potential of the London 2012 Paralympic Games. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1(2), 170–174. <https://doi.org/10.1080/19407960902992241>
- Weed, M., Coren, E., Fiore, J., Wellard, I., Chatziefstathiou, D., Mansfield, L., & Dowse, S. (2015). The Olympic Games and raising sport participation: a systematic review of evidence and an interrogation of policy for a demonstration effect. *European Sport Management Quarterly*, 15(2), 195–226. <http://dx.doi.org/10.1080/16184742.2014.998695>
- Zheng, J., Chen, S., Tan, T.C., & Lau, P.W.C. (2018). Sport policy in China (Mainland). *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10(3), 469–491. <https://doi.org/10.1080/19406940.2017.1413585>

Melléklet 1.

Interjúkérdések

1. Véleménye szerint Magyarország jelenleg alkalmas arra, hogy nemzetközi hivatásos parasportrendezvénynek adjon otthont? Ha igen, mely sportágban? Ha nem, miért nem?
2. Véleménye szerint milyen hatással lenne a magyar társadalomra egy nemzetközi hivatásos parasportrendezvény?
3. Milyen hatással lenne a fogyatékkal élők közösségére egy hazai rendezésű nemzetközi hivatásos parasportrendezvény?
4. Ön szerint jelenleg milyen a kommunikáció a fogyatékkal élők és az ép lakosok között Magyarországon? Egy hazai rendezésű nemzetközi parasportrendezvény hogyan változtatna rajta?
5. Ön szerint mivel lehetne jobban előtérbe hozni a fogyatékkal élők közösségét, hogy jobban a köztudatban legyenek?
6. Megítélése szerint, ha Magyarországon megrendezésre kerülne egy nemzetközi hivatásos parasportrendezvény, hogyan kéne kommunikálni a társadalom felé? Milyen médiamegjelenést tart a legideálisabbnak? A marketing során milyen eszközöket használna? (pl., ha személyek akkor – parasportolók, influenszerek, parainfluenszerek stb.)